

SLÄNGPOLSKA

Beskrivning av Gerda Runnquist-Jakobson.

Enligt flera samstämmiga uppgifter från flera landskap, var slängpolskan allmän och återfinnes i Fyramannadansen, med den skillnad, att det är fyra i stället för två dansande. Stegen synes vara östgötasteg, som dansats både med och motsols. Äldre personer i Östergötland, Västergötland och Värmland ha bestyrkt detta.

Slängpolskan är en ytterst intressant dans, som jag gjort mig rätt så stor möda att få grepp på. Troligen har jag dock endast fått ett svagt genljud av denna en gång så omtyckta dans. Före runddansernas tid var det huvudsakligen denna dans som användes av allmogen i Skåne.

Enligt Nicolovius dansade bönderna vid 1800-talets början nästan uteslutande polska. Vid jultiden varierade den med sånglekar, men vid sånglekens slut upplöstes alltid den stora ringen i en slängpolska. Hur omtyckt den varit, kan man förstå därav, att en otalig mängd melodier till densamma finnas upptecknade. Hade det varit lika enkelt att få själva dansen bevarad, så hade det inte varit någon nöd. Men redan för trettio år sedan sade Nils Andersson, att det var hart när omöjligt att beskriva huru en äkta gammal polska dansades. »Man är numera ej i tillfälle att se den dansas, då ju med all sannolikhet ingen av nu levande generation riktigt kan dansa polska.» Redan på 1820—1830-talen började allmogen i Skåne lägga bort slängpolskan. På hoverigodsen, där de gamla traditionerna längst bibehölls, levde den ännu kvar en tid, men valsen hade dock även där intagit rangplatsen. Endast som en kuriositet visades den, när de gamla någon gång skulle upp och dansa. Ännu i dag leva dock många, som själva varit med och dansat den eller som sett de gamla dansa den. Att dessa dock ej kunnat vara så värst »gamla», måste man ju tänka sig, då dansen beskrives såsom »frisk, livlig och kraftig». »I själva utförandet», säger Nils Andersson, »fanns snart ej mycket kvar av den skicklighet och variation i danssätt, som förr utmärkt polskan», samt att »de invecklade stegen, som till och med kunde markera sextondelarna, de hastiga rörelserna, allt krävde övning, uthållighet och kraft».

Över själva dansen lämnar han följande beskrivning:

»Då reprisen spelades första gången, svängde de dansande, hållande varandra i händerna, åt vänster. Under sista takten i reprisen släppte de varandras händer och gjorde var för sig en svängning runt, med klappningar och stampningar markerande taktens båda sista fjärdedelar. Det var under denna sväng som drängarna, sedan de fått händerna fria, understundom passade på att lyfta litet i sina »vrielsvöjlor», vilka gärna ville glida ned i följd av den

häftiga rörelsen. Andra gången reprisen spelades, svängde man åt höger, och andra reprisens dansades på samma sätt, blott att de dansande nu höllo varandra om livet.» Han säger även: »Ehuru de dansande svängde om på ett och samma ställe, behövdes så stort utrymme, att i allmänhet endast ett par kunde dansa åt gången.»

Denna beskrivning förefaller ju tydlig nog. Men vid inövandet skall man märka, att »den skicklighet och variation i danssättet, som förr utmärkt polskan», måste varit det väsentliga och givit den charme. Att stegen varit »invecklade» kan jag icke förstå. Av alla muntliga beskrivningar jag fått, vill det synas, som om i vissa trakter använts s. k. »östgötasteg», i vissa trakter åter mera ursprungliga gångsteg, så att vid svängning medsols högra (alltså inre) foten isättes först och vilar de två första taktdelarna, varefter vänstra foten flyttas något efter under den tredje takt delen. Vid svängning motsols isättes i stället vänster fot först. Överallt tycks det ha varit brukligt, att de dansande från början hållit varandra i händerna. På vissa håll stodo de vid dansens början mitt emot varandra (som när man »maler senap — eller salt»), på andra åter något vid sidan om varandra. »Sedan hände det» — enligt en sagesman i sydvästra Skåne — »att de togo varann om livet». Detta var troligen brukligt överallt, förmodligen beroende därpå, att dansen då blev mindre ansträngande. I sydöstra Skåne »hände det» — enligt en annan sagesman — »att de kysstes som avslutning på dansen». Om detta verkligen stod i något samband med dansen, vågar jag icke yttra mig om. Såsom »variation i danssättet» har jag hört omtalas, att somliga markerade avslutningen av en repris med jämfotahopp, att andra stundom under dansens gång slängde det ena benet bakåt, uppåt. Mjuk i knäna måste en skicklig dansör vara. Ett knäfall då och då, som på intet sätt fick avbryta dansen, en handflata i golvet eller ett grepp om damens fotled kunde göra, att man för hela livet blev berömd som en duktig slängpolskedansare.

Enligt Nicolovius var det brukligt på den tiden, när polskan stod som högst i gunst, att vid gillena envar utvalde åt sig en »maka» för hela aftonen. Att oupphörligt byta maka ansågs ej anständigt. Detta förhållande bidrog säkerligen till skickligheten vid utförandet.

SLÄNGPOLSKA FRÅN SKÅNE

$\text{♩} = 132$
1

2 3 4

5 6 7 8

9 10 11 12

13 14 15 16

Melodin spelas
rätt igenom med
repriser.